

بررسی تأثیرات مدیریت فضای مجازی بر سبک زندگی (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه پیام

نور مرکز کرمانشاه)

نویسنده مسؤل: عزالدین علیدوستی، عضو هیات علمی، گروه جامعه شناسی اقتصادی و توسعه، دانشگاه پیام نور، ایران.

E_mail: alidousti@pnu.ac.ir

چکیده:

هدف این مطالعه، بررسی رابطه سبک زندگی و تأثیرات مدیریتی فضای مجازی در بین دانشجویان دانشگاه پیام نور مرکز کرمانشاه می باشد. در این مقاله تلاش شده است ضمن توجه به مطالعات و نظریات پیشین، سبک زندگی و تأثیرات مدیریتی فضای مجازی بر آن مورد مطالعه قرار گیرد. از آنجا که این فرایند ابعاد مختلفی را در بر گرفته است، در اینجا به مطالعه تأثیرات مدیریتی فضای مجازی بر سبک زندگی به عنوان پدید های مدرن پرداخته شده. این پژوهش به شیوه پیمایشی و با ابزار پرسشنامه انجام می گیرد. جامعه آماری این تحقیق شامل دانشجویان دانشگاه پیام نور شهرستان مرکز کرمانشاه می باشد. برای اندازه گیری حجم نمونه از میان کل دانشجویان دانشگاه پیام نور شهرستان گیلانغرب نمونه ای به حجم ۳۶۵ نفر با روش تصادفی ساده انتخاب شده اند. نتایج تجزیه و تحلیل داده ها حاکی است که بین رفتار انحرافی و فضای مجازی رابطه معنی داری وجود دارد. همچنین مصارف آرایشی و فضای مجازی رابطه معنی دارو بین مدیریت بدن و فضای مجازی رابطه معنی داری وجود دارد.

کلید واژه: مدیریت فضای مجازی، سبک زندگی.

مقدمه

فضای مجازی نسل جدیدی از فضای روابط اجتماعی هستند که با اینکه عمر خیلی زیادی ندارند، توانسته اند به خوبی در زندگی مردم جا باز کنند. مردم بسیاری در سنین مختلف و از گروه های اجتماعی متفاوت در فضای مجازی کنار هم آمده اند و از فاصله های بسیار دور در دنیای واقعی، از این طریق با هم ارتباط برقرار می کنند. امروزه روش های ارتباطی با دیگران از طریق اینترنت افزایش یافته است. پست الکترونیک، پیام های کوتاه، چت روم ها، وب پایگاه ها و بازی ها، روش هایی برای گسترش و حفظ روابط اجتماعی شده اند. روزانه نزدیک به چهارصد میلیون نفر در سراسر دنیا از اینترنت استفاده می کنند و یکی از کاربردهای اصلی اینترنت، برقراری ارتباط اجتماعی با دیگران است. شاید عیب اصلی ارتباط های اینترنتی آن است که ارتباط در فضای مجازی، اساساً بر متن استوار است و بنابراین، از نشانه های بصری و شنیداری در تعامل های رو در رو بی بهره است. امروزه خانواده ایرانی در سبد فرهنگی خود مواجه با شبکه های ماهواره ای، فضای مجازی، رسانه های مدرن و ... است که هر کدام به نوبه خود بخشی از فرآیند تأثیرگذاری در خانواده را هدف گرفته اند. بعضی از شبکه های ماهواره ای که به طور تخصصی تمام تمرکز خود را بر مقوله خانواده نهاده است و پیام مشترک برنامه های این شبکه ها عبارتند از: "ترویج خانواده های بی سامان و لجام گسیخته در مقابل ساختار خانواده، عادی سازی خیانت همسران به یکدیگر، عادی جلوه دادن روابط جنسی دختر و پسر پیش از ازدواج، ترویج فرهنگ هم باشی به جای ازدواج و عادی جلوه دادن سقط جنین برای دختران" (شکریگی، ۱۳۹۱)

بیان مساله

پیامدهای مواجهه مخاطبان ایرانی با برنامه های شبکه های ماهواره ای دغدغه های بسیاری را برای جامعه کارشناسی ایجاد کرده است. بسیاری از کارشناسان خانواده و بهداشت جنسی از برنامه ریزی برای تأثیر فرهنگی این سریال ها در عادی سازی خیانت زوجین به یکدیگر می گویند. افزون بر شبکه های ماهواره ای ما مواجه با سیل عظیم دی وی دی های سریال های خارجی هستیم که بخش عمده این سریال ها در مقوله زن و خانواده با ترویج فرهنگ بی حیایی و بی عفتی و عادی سازی مقوله خیانت، عشق های ضربدری، مثلثی و ... قصد همراه کردن مخاطب با خود را دارد و ممکن است مخاطب با دریافت پیام این سریال ها، با محتوای ارائه شده آنها احساس هم ذات پنداری کند. گسترش فضای مجازی در حوزه رابطه فرزندان و والدین نیز تغییراتی بوجود آورده است که از جمله آن به کاهش نقش خانواده به عنوان مرجع، کاهش ارتباط والدین با فرزند، شکاف نسلی به دلیل رشد تکنولوژی، از بین رفتن حریم بین فرزندان و والدین و ایستادن در برابر یکی از والدین یا هر دو را می توان نام برد. در بحث ازدواج ها نیز مسائلی چون ناپایداری ازدواج ها، تغییر الگوی همسرگزینی، نداشتن مهارت هایی برای ازدواج ناتوانی والدین برای آموزش به فرزندان، افزایش روابط دختر و پسر در زمان نامزدی بدون عقد، تمایل به دریافت مهریه های سنگین، بالا رفتن سن ازدواج و افزایش تنوع طلبی جنسی مردان و ... را می توان اشاره کرد. تغییراتی که در حوزه دینی در جامعه رخ داده، کاهش آموزه های دینی در خانواده، دوری خانواده از شریعت، کم رنگ شدن حریم های دینی در روابط خانوادگی است. علاوه بر شبکه های ماهواره ای و مجموعه

دی وی دی ها، مخاطب ایرانی با رسانه های مدرن از قبیل اینترنت و تلفن همراه که مجهز به امکانات پیامک و بلوتوث است نیز مواجه است، سبب فرهنگی خانواده ایرانی دچار تغییرات فراوانی شده است که همگی به نوعی مروج سبک زندگی مدرن است که خاستگاه این نوع سبک زندگی تمدن غربی است و ترویج این شیوه از زندگی، لاجرم تمام مؤلفه های معرفتی تمدن غرب را شایع می سازد و موجب می گردد بی سامانی در فرهنگ مسائل جنسی در کشور افزایش یابد. حال با توجه به مقدمه فوق، این سوال مطرح می شود که تأثیرات اجتماعی فضای مجازی چیست و چگونه می توان از تأثیرات زیانبار آن پیشگیری نمود؟ با توجه به اهمیت فضای مجازی در توسعه جوامع، در جامعه ما نیز در سال های اخیر به فن آوری اطلاعات و ارتباطات توجه زیادی شده است. ولی در این رابطه آسیب های جدی وجود دارد که ضروری به ریشه یابی آن پرداخت. "کشور ما از نظر بهره مندی از اینترنت در بین ۱۸۷ کشور جهان رتبه ۸۷ را دارد که بر اساس طبقه بندی اتحادیه جهانی مخابرات جزء کشورهای متوسط به شمار می رود. ۳۵ درصد استفاده کنندگان اینترنت را قشر جوان تشکیل می دهند و میانگین صرف شده برای اینترنت ۵۲ دقیقه در هفته است" (صادقیان، ۱۳۸۴). شبکه های دوست یابی در کشور ما به سرعت در میان جوانان ایرانی محبوب شده است و "ایرانی ها رتبه سوم را در این شبکه ها کسب کرده اند" (ستارزاده، ۱۳۸۶). فرهنگ رسانه ای اینترنت، فضای ذهنی جوانان را اشغال کرده و از آن مهمتر، نمایانگر نقش خانواده در کنار این ابررسانه است که والدین روی فرزندان خود تا چه حد کنترل تربیتی و نظارت اخلاقی دارند. بروز آسیب های نوظهور می تواند زمینه ساز نوع جدیدی از آسیب های اجتماعی و روانی باشد. به همین دلیل، برنامه ریزی برای شناسایی، پیشگیری و کاهش آسیب های نوظهور لازم و ضروری می نماید. آسیب های نوظهور، آسیب های مرتبط با فناوری های جدید است که آسیب های ناشی از استفاده از ماهواره، بازی های رایانه ای، تلفن همراه و اینترنت می توانند در این مجموعه قرار گیرد. در این مقاله سعی شده است تا به آسیب های مرتبط با اینترنت به ویژه عضویت در شبکه های اجتماعی مجازی پرداخته و برای رفع این گونه معضلات پیشنهاداتی ارائه شود. اهداف کلی و جزئی به شرح زیر می باشد: هدف کلی: بررسی تأثیر فضای مجازی بر سبک زندگی، و اهداف جزئی عبارت اند تأثیر فضای شبکه های اجتماعی بر پوشش انسان، تأثیر فضای شبکه های اجتماعی بر رفتار انسان، تأثیر فضای شبکه های اجتماعی بر بیان و ادای الفاظ انسان.

پیشینه تحقیق

- کشتی ارای و اکبری (۱۳۹۰) با معرفی عصر جدید به عنوان عصر پرشتاب ارتباطات، ورود بسیار ساده و سریع، حداقل محدودیت برای دسترسی، برقراری ارتباط با سراسر دنیا به اشکال مختلف و عدم وجود محدودیت زمانی و مکانی، دسترسی به پایگاه های اطلاعاتی مختلف و شرکت در فعالیت های اقتصادی، علمی، فرهنگی، هنری، مذهبی و ... را از ویژگی های بی بدیل آن بر شمرده اند. - یاسمی نژاد، آزادی و امویی (۱۳۹۰) در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که فضای مجازی می تواند امنیت اجتماعی را مورد تهدید قرار دهد، زیرا اینترنت با وجود این که می تواند به عنوان ابزاری قدرتمند در عرصه اطلاع رسانی به کار گرفته شود تا آن جا که گاهی از آن به عنوان انفجار اطلاعات هم نام برده می شود، ولی این فناوری مدرن با تمام فوایدی که دارد، تهدیدها و خطرهایی نیز برای جامعه و بشر داشته است. به طوری که امروزه، بخش عمده ای از جرایم مربوط به حوزه ی کامپیوتر، اینترنت و فضای مجازی است که امنیت اجتماعی را هدف قرار داده اند. - ابری

(۱۳۸۷) نقش مثبت فضای مجازی را در عرصه ی ظهور خلاقیت مورد تأکید قرار داده است، زیرا فناوری دیجیتالی و جامعه ی شبکه ای، افراد را به سوی زندگی ای سوق داده است که در آن می توانند با اتخاذ نقشی فعال و خلاق، به صورت فردی یا جمعی در ساختن چیزی جدید سهیم باشند، در فرایند هم آفرینی شرکت کنند و به خودیابی خویشتن کمک کنند. کیفیت آزادی بخشی اینترنت، کاربران اینترنتی را دعوت می کند تا به تفکر، تجربه، بازی، فعالیت های گروهی و ارتباط بپردازند. اینترنت همواره محیطی را خلق کرده است که همگان می توانند با تکیه بر توانایی ها و استعداد های خود دست به ابداع و خلاقیت بزنند. از میان رفتن محدودیت مکان، زمان، نبود کنترل و انتقاد، ناشناس ماندن، امکان خیال پردازی و تنوع گوناگون محیط های اینترنتی فرصت مناسبی را برای بروز خلاقیت فراهم می کند. - دو فضایی شدن آسیب ها و ناهنجاری های فضای مجازی: مطالعه تطبیقی سیاستگذاری های بین المللی عنوان پژوهشی است که عاملی و حسنی (۱۳۹۱) انجام داده اند. در این مقاله تحت پارادایم دو فضایی شدن به به مفهوم سازی عمده ترین آسیب های فضای مجازی پرداخته شده و با مطالعه تطبیق سیاستگذاری ها در برخی کشورهای پیشرو، راهبردهای اتخاذ شده دسته بندی شده اند. نتایج این تحلیل تطبیقی نشان می دهد که سیاست ها و برنامه های فرهنگی و اجتماعی کشورها را می توان به سیاست های سلبی و ایجابی تقسیم کرد. سیاست های سلبی شامل سیاست ها و برنامه های حذف، کنترل و نظارت و سیاست های ایجابی فرهنگی و اجتماعی جوامع، برنامه ها و سیاست هایی معطوف به تولید محتوا، مدیریت محتوا، برنامه های دیجیتال سازی اطلاعات آنالوگ و دسترس پذیر ساختن اطلاعات و محتوا در شبکه اینترنت است.

فرضیات تحقیق

-به نظر می رسد بین مصرف گرایی و سبک زندگی رابطه معناداری وجود دارد.

-به نظر می رسد بین رفتار انحرافی و سبک زندگی رابطه معناداری وجود دارد.

-به نظر می رسد بین مصارف آرایشی و سبک زندگی رابطه معناداری وجود دارد.

-به نظر می رسد بین مدیریت بدن و سبک زندگی رابطه معناداری وجود دارد.

*نوع روش تحقیق: این پژوهش به شیوه پیمایشی و با ابزار پرسشنامه انجام می گیرد .

*جامعه آماری:

جامعه آماری این تحقیق شامل دانشجویان دانشگاه پیام نور مرکز کرمانشاه می باشد .

حجم نمونه و روش نمونه گیری :

برای اندازه گیری حجم نمونه از میان کل دانشجویان دانشگاه پیام نور شهرستان گیلانغرب نمونه ای به حجم ۳۶۵ نفر با روش

تصادفی ساده انتخاب شده اند .

روش آماری: به منظور جمع آوری اطلاعات و تجزیه و تحلیل داده ها از ابزار پرسشنامه و نرم افزار SPSS در دو بعد توصیفی و استنباطی استفاده شده است. که حاوی سؤالات بسته و نیمه بسته بوده و دارای پرسش هایی در زمینه های مسایل مربوط به سبک زندگی و شبکه های اجتماعی و فضای مجازی مورد مطالعه گردآوری شده است.

آمار استنباطی

در این قسمت فرضیه های خود را آزمون کرده و فرضیه هایی که توانسته اند از آزمون رد عبور کرده اند به شرح زیر است.
۴-۲-۱ فرضیه: یعنی بین رفتار مصرفی و فضای مجازی رابطه معنی داری وجود دارد. این فرضیه توسط آزمون ضریب همبستگی پیرسون نتوانست از آزمون رد عبور کند و این معنی داری در سطح ۰/۰۵ (sig = 0.056) می باشد به این معنی است که بین رفتار مصرفی و فضای مجازی رابطه معنی داری وجود ندارد.

Correlations

MAJAZI	MASRAFI		
.217	1	Pearson Correlation	MASRAFI
.056	.	Sig. (2-tailed)	
78	100	N	
1	.217	Pearson Correlation	MAJAZI
.	.056	Sig. (2-tailed)	
78	78	N	

۴-۲-۲ فرضیه: یعنی بین رفتار انحرافی و فضای مجازی رابطه معنی داری وجود دارد. این فرضیه توسط آزمون ضریب همبستگی پیرسون نتوانست از آزمون رد عبور کند و این معنی داری در سطح ۰/۰۵ (sig = 0.053) می باشد به این معنی است که بین رفتار انحرافی و فضای مجازی رابطه معنی داری وجود ندارد.

Correlations

ENHERAFI	MAJAZI		
.220	1	Pearson Correlation	MAJAZI
.053	.	Sig. (2-tailed)	
78	78	N	
1	.220	Pearson Correlation	ENHERAFI
.	.053	Sig. (2-tailed)	
100	78	N	

۳-۴ فرضیه: یعنی بین مصارف آرایشی و فضای مجازی رابطه معنی داری وجود دارد. این فرضیه توسط آزمون ضریب همبستگی پیرسون نتوانست از آزمون رد عبور کند و این معنی داری در سطح ۰/۰۵ (sig = .543) می باشد به این معنی است که بین مصارف آرایشی و فضای مجازی رابطه معنی داری وجود ندارد

Correlations

ARAYESHI	MAJAZI		
-.070	1	Pearson Correlation	MAJAZI
.543	.	Sig. (2-tailed)	
78	78	N	
1	-.070	Pearson Correlation	ARAYESHI
.	.543	Sig. (2-tailed)	
100	78	N	

۴-۲-۴ فرضیه: یعنی بین مدیریت بدن و فضای مجازی رابطه معنی داری وجود دارد. این فرضیه توسط آزمون ضریب همبستگی پیرسون نتوانست از آزمون رد عبور کند و این معنی داری در سطح ۰/۰۵ (sig = .001) می باشد به این معنی است که بین مدیریت بدن و فضای مجازی رابطه معنی داری وجود ندارد

Correlations

BADAN	MAJAZI		
.355(**)	1	Pearson Correlation	MAJAZI
.001	.	Sig. (2-tailed)	
78	78	N	
1	.355(**)	Pearson Correlation	BADAN
.	.001	Sig. (2-tailed)	
100	78	N	

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

بحث و نتیجه گیری

ارتباط از طریق فضای مجازی در سال های اخیر جایگاه قابل توجهی در بین نسل جوان جامعه ما پیدا کرده است. شبکه های اجتماعی در ابعاد مختلف زندگی افراد (فردی و اجتماعی) تأثیرگذارند. در شکل دهی به هویت نقش دارند و حتی روی ابعاد اقتصادی و اجتماعی و سیاسی جوامع هم تأثیرگذارند. امروزه با توجه به نقشی که تاکنون در ابعاد مختلف زندگی داشته اند، نمی توان آن ها را نادیده گرفت. در حال حاضر اینترنت ابزاری مناسب برای توسعه ی افکار و اندیشه های بشری محسوب می شود به شرط آن که در راه صحیح استفاده شود. افراد باید برای ورود به دنیای مجازی اطلاعات کافی در اختیار داشته باشند تا دچار مشکلات مالی و اجتماعی نشوند. ارتباطات سالم در فضای مجازی و لزوم هوشیاری جوانان و خانواده ها نسبت به تهدیدات فضای سایبری در درجه ی نخست اولویت قرار دارد. این پژوهش به شیوه پیمایشی و با ابزار پرسشنامه انجام می گیرد. جامعه آماری این تحقیق شامل دانشجویان دانشگاه پیام نور شهرستان مرکز کرمانشاه می باشد. برای اندازه گیری حجم نمونه از میان کل دانشجویان دانشگاه پیام نور شهرستان گیلانغرب نمونه ای به حجم ۳۶۵ نفر با روش تصادفی ساده انتخاب شده اند. نتایج تجزیه و تحلیل داده ها حاکی است که بین رفتار انحرافی و فضای مجازی رابطه معنی داری وجود دارد. همچنین مصارف آرایشی و فضای مجازی رابطه معنی دارو بین مدیریت بدن و فضای مجازی رابطه معنی داری وجود دارد.

منابع:

- ابری، انسیه. (۱۳۸۷). فضای مجازی عرصه ظهور خلاقیت، اولین کنفرانس ملی خلاقیت شناسی مهندسی و مدیریت نوآوری ایران.
- اکبری، ابوالقاسم؛ اکبری، مینا. (۱۳۹۰). آسیب شناسی اجتماعی. تهران: انتشارات رشد و توسعه.
- رحیمی، محمد. (۱۳۹۰). عوامل اجتماعی مؤثر بر شکاف نسلی؛ مطالعه موردی شهر خلخال. پایان نامه کارشناسی ارشد جامعه شناسی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.
- زنجانی زاده، هما. (۱۳۸۴). بررسی تأثیر اینترنت بر ارزش های خانواده در بین دانش آموزان. مجله انجمن جامعه شناسی ایران. دوره ششم. شماره ۲.
- ستارزاده، داوود. (۱۳۸۶). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر اعتیاد به اینترنت و پیامدهای آن، فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی. شماره چهاردهم.
- شکرپیگی، عالییه. (۱۳۹۱). رسانه، زنان و مناسبات خانواده. نشست انجمن جامعه شناسی ایران.
- صادقیان، عفت. (۱۳۸۴). تأثیر اینترنت بر کودکان و نوجوانان. تهران: مجله الکترونیکی نما. شماره ۴.
- صبور خورشاهی، حبیب. (۱۳۸۶). بررسی آسیب های اجتماعی اینترنت، دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی.

- صدیق سروسرانی، رحمت الله. (۱۳۸۹). آسیب شناسی اجتماعی. تهران: سمت.

- عاملی، سعیدرضا؛ حسینی، حسین. (۱۳۹۱). دو فضایی شدن آسیب ها و ناهنجاری های فضای مجازی: مطالعه تطبیقی سیاستگذاری های بین المللی. فصلنامه تحقیقات فرهنگی. دوره پنجم، شماره اول.

- کشتی ارای، نرگس؛ اکبریان، اکرم. (۱۳۹۰). عصر مجازی و چالش های پیش رو، اولین کنفرانس بین المللی شهروند مسئول.

- یاسمی نژاد، عرفان؛ آزادی، اکرم؛ امویی، محمدرضا. (۱۳۹۱). فضای مجازی، امنیت اجتماعی، راهبردها و استراتژی ها، همایش ملی صنایع فرهنگی نقش آن در توسعه ی پایدار.